Асноўныя формы дзеяслова (паўтарэнне)

Дзеяслоў мае чатыры асноўныя формы:

Асноўная форма	I спр.	II спр.	III спр.	IV спр.	—
1. Praesens indicatīvi actīvi, 1 *sg.*	laudo	doceo	scribo	audio	sum
2. Perfectum indicatīvi actīvi, 1 *sg.*	laudāvi	docui	scripsi	audīvi	fui
3. Supīnum	laudātum	doctum	scriptum	audītum	—
4. Infinitīvus praesentis actīvi	laudāre	docēre	scribĕre	audīre	esse
Пераклад	*хваліць*	*вучыць*	*пісаць*	*слухаць*	*быць*

З а ў в а г і.

1. Замест чацвёртай асноўнай формы ў слоўніку звычайна прыводзіцца нумар спражэння: scribo, scripsi, scriptum, 3 і г. д.

2. Некаторыя дзеясловы могуць не мець другой або трэцяй асноўнай формы. Напрыклад, дзеяслоў sum — *быць*, дзеясловы, вытворныя ад sum, некаторыя іншыя дзеясловы не маюць трэцяй асноўнай формы.

Асновы дзеяслова

Па асноўным формам вызначаюцца тры дзеяслоўныя асновы:

1) асноўа infectum вызначаецца па 1-й асноўнай форме. У I спражэнні канчатак -**o** замяняецца на **ā**, у астатніх спражэннях канчатак -**o** адкідваецца;

2) аснова perfectum вызначаецца па 2-й асноўнай форме шляхам адкідвання канчатка -**i**;

3) аснова supīnum вызначаецца па 3-й асноўнай форме шляхам адкідвання канчатка -**um**:

Асноўная форма/ аснова	I спр.	II спр.	III спр.	IV спр.
1-я асн. форма	laudo	doce-o	scrib-o	audi-o
Аснова infectum	laudā-	docē-	scrib-	audī-
2-я асн. форма	laudāv-i	docu-i	scrips-i	audīv-i
Аснова perfectum	laudāv-	docu-	scrips-	audīv-
3-я асн. форма	laudāt-um	doct-um	script-um	audīt-um
Аснова supīnum	laudāt-	doct-	script-	audīt-
4-я асн. форма	laudā-re	docē-re	scrib-ĕre	audī-re
Аснова infectum	laudā-	docē-	scrib-	audī-

З а ў в а г а. Таксама аснову infectum можна вызначаць па 4-й асноўнай форме шляхам адкідвання суфіксаў -**re**/-**ĕre**.

Стандартныя і нестандартныя дзеясловы

Стандартнымі называюцца дзеясловы, якія ўтвараюць аснову perfectum ад асновы infectum з дапамогай суфікса -**v**-, аснову supīnum — з дапамогай суфікса -**t**-:

2-я асн. форма	3-я асн. форма
Аснова infectum + v-i	**Аснова infectum + t-um**

Напрыклад, laudo, laudāvi, laudātum, 1; audio, audīvi, audītum, 4. Для стандартных дзеясловаў у слоўніку прыводзіцца толькі 1-я асноўная форма і нумар спражэння: laudo, 1; audio, 4.

Практычна пры ўтварэнні асноўных форм стандартных дзеясловаў да 1-й асноўнай формы дабаўляюцца наступныя канцавыя элементы:

Асн. форма	I спр.	II спр.	IV спр.
2-я	**āvi**	**ēvi**	**īvi**
3-я	**ātum**	**ētum**	**ītum**
4-я	**āre**	**ēre**	**īre**

Астатнія дзеясловы называюцца нестандартнымі: doceo, docui, doctum, 2; scribo, scripsi, scriptum, 3.

PERFECTUM INDICATIVI ACTIVI

Perfectum indicatīvi actīvi (прошлы час закончанага трывання абвеснага ладу незалежнага стану) адказвае на пытанне *што зрабіў?* Утвараецца ад асновы perfectum з дапамогай асабовых канчаткаў perfecti:

Аснова perfectum	+	асабовыя канчаткі perfecti

Асабовыя канчаткі perfecti

Асоба	Singulāris	Plurālis
1-я	**i**	**ĭmus**
2-я	**isti**	**istis**
3-я	**it**	**ērunt**

Узор спражэння
laudo, āvi, ātum, 1 (аснова perfectum: laudāv-);
scribo, psi, ptum, 3 (аснова perfectum: scrips-)

Асоба	laudo, 1 — *хваліць*	scribo, 3 — *пісаць*
	Singulāris	
1-я	laudāv-**i**	scrips-**i**
2-я	laudav-**isti**	scrips-**isti**
3-я	laudāv-**it**	scrips-**it**
	Plurālis	
1-я	laudav-**ĭmus**	scrips-**ĭmus**
2-я	laudav-**istis**	scrips-**istis**
3-я	laudav-**ērunt**	scrips-**ērunt**

Perfectum indicatīvi
дзеяслова sum, esse — *быць* і вытворных

Утвараецца гэтаксама, як у правільных дзеясловаў:

Асоба	sum, fui, —, esse *быць*	absum, afui, —, abesse *адсутнічаць*	possum, potui, —, posse *магчы*
	Singulāris		
1-я	fu-**i**	afu-**i**	potu-**i**
2-я	fu-**isti**	afu-**isti**	potu-**isti**
3-я	fu-**it**	afu-**it**	potu-**it**
Plurālis			
1-я	fu-**ĭmus**	afu-**ĭmus**	potu-**ĭmus**
2-я	fu-**istis**	afu-**istis**	potu-**istis**
3-я	fu-**ērunt**	afu-**ērunt**	potu-**ērunt**